

mlk. 4.3.15 Po

Luonnostaan hyvinvoiva -hanke, PSK-Aikuisopisto
Loppuraportti

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-,
liikenne- ja ympäristökeskus
Oulu

02. 03. 2015

Dnro POPELY

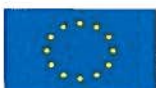
Luonnostaan hyvinvoiva -hanke

1.1.2012-30.11.2014

Loppuraportti

(kuva: Hankkeen opintomatka 3.7.2014 Nurmes, Muuruvesi)

Sisällysluettelo

1. Hankkeen perustiedot	3
2. Tiivistelmä.....	3
3. Tavoitteet	4
3.1. Ylemmän tason tavoitteet	4
3.2. Hankkeen tavoitteet	4
4. Toteutuneet toimenpiteet tavoitteittain	4
4.1. Green Care -toiminnan määrittäminen ja kartoittaminen	4
4.2. Green Care -toiminnan tunnettuuden ja näkyvyyden lisääminen	9
4.3. Palveluntarjoajien ja palvelun ostajien innostaminen Green Care -toimintaan	11
4.4. Verkostoituminen ja muilta toimijoilta oppiminen	19
4.5. Green Care -toimintatapojen edistäminen	22
5. Aikataulu ja resurssit	24
6. Toteutuksen organisaatio.....	24
7. Kustannukset ja rahoitus	25
8. Viestintä.....	26
9. Raportointi ja seuranta.....	26
10. Toteutusoletukset ja riskit.....	27
11. Yhteistyökumppanit	27
12. Hankkeen tulokset ja vaikutukset.....	27
12.1. Määrälliset tulokset.....	27
12.2. Laadulliset tulokset.....	29
13. Esitykset jatkotoimenpiteiksi.....	30
14. Ohjausryhmän ja hallinnoijan arvio hankkeen toteutumisesta	30

1. Hankkeen perustiedot

Hankkeen toteuttajan nimi: Pohjois-Suomen Koulutuskeskussäätiö, PSK-Aikuisopisto

Hankkeen nimi: Luonnostaan hyvinvoiva -hanke

Hankkeen numero: 15336

Diaarinumero: 3590/3560-2011

2. Tiivistelmä

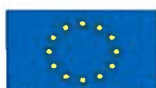
PSK-Aikuisopiston hallinnoima Luonnostaan hyvinvoiva -hanke (1.1.2012-30.11.2014) oli elinkeinojen kehittämishanke, jonka päämääränä oli edistää Pohjois-Pohjanmaan maaseudun elinvoimaisuutta sekä maaseudun elinkeinojen monipuolistumista ja toimintaedellytyksiä Green Care -toiminnan keinoin. Samalla tavoitteena oli lisätä sekä maaseudulla että kaupungeissa asuvien ihmisten hyvinvointia.

Green Care -toiminnassa yhdistyvät luonto- ja maaseutuympäristö sekä hyvinvointipalvelut. Hyvinvointia edistävää toimintaa voidaan tuottaa esimerkiksi luonnossa ja maaseudulla. Luontoon liittyviä asioita voidaan myös tuoda hoitoyksiköihin ja kaupunkeihin. Green Care -palveluja voidaan tuottaa monilla aloilla eri tavoittein ja tavoin.

Green Caren kolme peruselementtiä ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Luonto on Green Care -toiminnan ympäristö tai kohde. Eläinavusteisuus, luontoavusteisuus, kuntouttava maatala-toiminta ja viherympäristöjen kuntouttava käyttö ovat Green Care -toiminnan menetelmiä. Niitä käytetään tavoitteellisesti, ammatillisesti ja vastuullisesti ihmisten hoivaamiseen ja voimaannuttamiseen.

Hankkeessa on järjestetty 11 tiedotustilaisuutta, 13 teemapäivää ja 17 työpajaa eri Green Care -teemoista sekä kolme opintomatkaa. Toimenpiteisiin on osallistunut yhteensä 1085 henkilöä. On osallistuttu valtakunnalliseen Green Care-keskusteluun ja -määrittelyyn sekä oltu mukana Green Care Finland ry:n alueellisissa toiminnoissa. Lisäksi on pidetty lukuisia yhteistyöpalavereja eri tahojen kanssa. Green Care -käsitteen määrittelyä ja palveluntuottajien kartoittamista on tehty koko hankkeen ajan. Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeessa on edistetty myös eri alojen toimijoiden verkostoitumista.

Hankkeen aikana on syntynyt kolme työpaikkaa sekä 11 Green Care -palvelua ja -tuotetta. Hankkeesta ovat hyötäneet erityisesti maaseudun elinkeinoelämä; Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät, yrittäjyyttä suunnittelevat henkilöt, opiskelijat sekä hyvin monet tahot, esimerkiksi vanhusten palvelu- ja asumisyksiköt, lisäksi kohdealueen asukkaat ja matkailijat. Hankkeen toimenpiteillä on edistetty maaseudun elinkeinoelämää ja monipuolistettu palveluita.

3. Tavoitteet

3.1. Ylemmän tason tavoitteet

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013

Toimintalinja 3: Maaseutualueiden elämänlaatu ja maaseudun elinkeinoelämän monipuolistaaminen

Toimenpide 321: Elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalvelut

3.2. Hankkeen tavoitteet

Tavoitteena on määrittellä ja kartoittaa Green Care -toimintaa sekä innostaa eri alojen toimijoita Green Care -toimintaan lisäämällä Green Care -toiminnan tunnettuutta ja näkyvyyttä. Tavoitteena on verkostoitua ja edistää Green Care -toimintatapoja.

4. Toteutuneet toimenpiteet tavoitteittain

Hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet menevät monilta osin limittäin. Yksi toimenpide voi edistää samanaikaisesti monien eri tavoitteiden toteutumista. Täten yhden tavoitteen edistyessä edistyy myös moni muu tavoite. Toimenpiteet on jaoteltu tavoitteittain hankesuunnitelman mukaisesti.

4.1. Green Care -toiminnan määrittelyminen ja kartoittaminen

Hankesuunnitelmassa Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeen päämääräksi asetettiin luoda Pohjois-Pohjanmaalle omaleimainen Green Care-toiminta. Tavoitteena on määrittellä, mitä Green Care -käsite tarkoittaa Pohjois-Pohjanmaalla ja millaista Green Care-toiminta on kohdealueella. Etsitään hyviä esimerkkejä Green Care-toiminnasta ja kartoitetaan Green Care-toimintaa tarjoavia tahoja, joista kootaan toimijapankki. Lisäksi toteutetaan kysely kohdealueen yrityksille.

Hankkeen edetessä on huomattu, että Pohjois-Pohjanmaan omaleimaisen Green Care -toiminnan luominen on haasteellista johtuen etenkin maakunnan monimuotoisuudesta ja siitä, että Green Care on käsitteenä ja toimintana alueella vielä melko uusi. Green Care -käsitteen määrittelyssä ollaan Pohjois-Pohjanmaalla vielä alkumetreillä. Green Care terminä ei ole kovin tunnettu, vaikkakin Green Care -toimintaa tehdään koko maakunnan alueella, muun muassa ratsastusterapiaa, kaverikoira-toimintaa, kuntouttavaa työtoimintaa ja luonnossa tapahtuvaa terapiatyötä lapsille ja nuorille. Alueella on luonnossa toimivia päiväkotia

ja matkailuyrittäjiä, jotka tekevät työtään luonnossa. Lisäksi vanhainkodeissa on tehty puutarhaterapiaperiaatteella pihasuunnitelmia.

Hanke on edennyt valtakunnallisen Green Care-alojen kehittymisen kanssa samassa suunnassa. Suomen Green Care on terminä laaja sateenkaarikäsitys, jollaisena se esittyy myös Pohjois-Pohjanmaalla. Esimerkiksi Norjassa Green Care terminä on sidottu ainoastaan maataloilla tapahtuvaan kuntouttavaan toimintaan ja hoivaan, mutta Suomessa Green Caren alle mahtuu luontoympäristössä tapahtuvan hoivan lisäksi myös ennaltaehkäisy, sisätiloissa tehtävä Green Care -toiminto tai jopa luontomatkailu. Hankkeessa on haluttu edetä samassa linjassa valtakunnallisen kehityksen kanssa eli viedä eteenpäin laaja-alaisesti kaikkia Green Care-yritysmuotoja. Tämänkään vuoksi ei yhdenlaista Pohjois-Pohjanmaan Green Care-toimintaa voi nimetä.

Green Care -toiminnassa yhdistyvät luonto- ja maaseutu ympäristö sekä hyvinvointipalvelut. Hyvinvointia edistävää toimintaa voidaan tuottaa esimerkiksi luonnossa ja maaseudulla. Luontoon liittyviä asioita voidaan myös tuoda hoitoyksiköihin ja kaupunkeihin. Green Care -palveluja voidaan tuottaa monilla aloilla eri tavoittein ja tavoin.

Green Caren kolme peruselementtiä ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Luonto on Green Care -toiminnan ympäristö tai kohde. Luonto voi olla erämainen metsä tai suo, puisto, puutarha, maatila eläiminen tai luontoelementtejä tuotuna sisälle laitokseen. Toiminta luonnossa voi olla maiseman ihailusta, meditoimista, luonnon ja eläinten havainnointia. Se voi olla myös kiipeilyä, eläinten hoitoa tai kukkien poimimista. Yhteisö mahdollistaa yksilön osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen. Yhteisöön kuulumisen voimauttaa, suojelee terveyttä ja tuo hyväksytyksi kokemuksen tunteen.

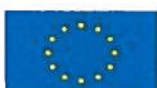
Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät sopivat kaikille ikäryhmille ja monenlaisille kuntoutujaryhmille. Ne tuovat keskustelun rinnalle toiminnallisuutta ja yhteisöllisiä kokemuksia, sekä tarjoavat mahdollisuuden uudenlaisten ajattelu- ja toimintamallien löytymiseen.

Eläinavusteisuus, luontoavusteisuus, kuntouttava maatilatoiminta ja viherympäristöjen kuntouttava käyttö ovat Green Care -toiminnan menetelmiä. Niitä käytetään tavoitteellisesti, ammatillisesti ja vastuullisesti ihmisten hoivaamiseen ja voimaannuttamiseen.

Eläinavusteisista menetelmistä tunnetuin on ratsastusterapia. Hoitolaitoksiin tehdään asiakkaita voimaannuttavia vierailuja muun muassa koirien ja kissojen kanssa. Laamaeläinten, vuohien, lampaiden, nautojen ja kanojen käyttö eläinavusteisessa toiminnassa on kasvussa.

Luontoavusteisessa toiminnassa pääosassa on luontoympäristö. Oleskelu luonnossa vaikuttaa myönteisesti sydämen sykkeeseen, verenpaineeseen, stressihormonin määrään ja lihasten jännittyneisyyteen. Luontoympäristöä voidaan käyttää terapeuttisesti ja kuntouttavasti.

Kuntouttavassa maatilatoiminnassa maatilaympäristöjä käytetään monipuolisesti sosiaalisessa kuntoutuksessa. Hoivamaatalous on tunnustettu menetelmä ympäri Eurooppaa. Eläinten hoitaminen ja muut maatalan työt ovat yhteisöllistä tekemistä, joka tukee kuntoutumista.

Viherympäristöjen kuntouttava käyttö tarjoaa elämyksellisyyden ohella työtä ja toimintaa erilaisten taitojen harjoittamiseen. Terapeuttisessa ja sosiaalisessa puutarhatoiminnassa on kysymys elvyttävien ja voimaannuttavien kokemusten tuottamisesta kasvien hoitamisen avulla.

Ekopsykologia muodostaa keskeisen perustan kaikelle Green Care -toiminnalle. Ekopsykologisessa ajattelutavassa ihminen nähdään osana muuta luontoa, jolloin myös ihmisen ja luonnon hyvinvointi kulkevat käsi kädessä.

Green Care voidaan jakaa kahteen sen perusteella onko palvelu selkeästi hoivan piiriin kuuluvaa vai puhutaanko ennaltaehkäisystä. 1) Luontohoivaksi lasketaan terapian ja kuntoutuksen tarpeisiin suunnattuja luonto- ja eläinavusteisia palveluja, jotka tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisuudessa. 2) Luontovoiman puolta ovat ennalta ehkäisevät ja terveyttä tukevat hyvinvointipalvelut, kuten luontolähtöiset työhyvinvointipalvelut, muut hyvinvointipalvelut, sekä harrastus-, kasvatus- ja virkistyspalvelut.

Green Care Finland Ry on julkaissut Green Care toiminnan eettiset ohjeet ja työkirjan laadunhallintaan (www.gcfinland.fi). Näitä on hyödynnetty myös Luonnostaan hyvinvoiva-hankkeen aikana. Raija Lääperi THL:sta kävi kertomassa laatu-työkirjasta hankkeen järjestämissä Green Care ja laatu-tilaisuudessa.

Hankkeen puitteissa toteutettiin kysely hankkeen keräämän toimijapankin yrittäjille, yrittäjiksi aikoville ja opiskelijoille. Yhteystiedot on kerätty hankkeen aikana eri lähteistä ja eri tilaisuuksissa, sähköpostiosoitteita oli 700 henkilölle, jotka edustavat eri aloja.

Kysely toteutettiin sähköpostitse joulukuussa 2013 ja uusittiin toukokuussa 2014.

Kyselyssä tiedustellaan tietoisuutta Green Care -käsitteestä, Green Care -menetelmien käytöstä ja tulevaisuuden suunnitelmista sekä yleisesti Pohjois-Pohjanmaan Green Care -toiminnan kehittymisestä. Kyselyyn vastasi 32 henkilöä; 12 henkilöä sosiaali- ja terveysalalta, 5 maatalous- ja ratsutila-alalta, 4 puutarha-alalta, 3 henkilöä matkailun ja luontopalveluiden alalta, 3 luontahoitajaa, ja 3 henkilöä, jotka olivat opiskelijoita tai eläkeläisiä. Kysymyksissä oli sekä eri vastausvaihtoehtoja että vapaa kirjoitustila vastauksille. Kysymyslomake on mak-satushakemuksen liitteenä.

Kyselyn kysymykset ja katsaus vastausten jakaumaan:

1. Oletteko aiemmin kuullut Green Care -käsitteestä?
4 henkilöä vastasi ettei ole kuullut aiemmin Green Care-käsitettä, muille aihe oli tuttu.
2. Jos vastasitte kyllä, missä olette kuullut puhuttavan Green Care -käsitteestä?
Heille, joille käsite oli tuttu, oli tieto tullut hankkeen tilaisuuksissa, eri medioissa ja koulutuksissa.

3. Käytetäänkö yrityksessänne Green Care -menetelmiä?
Eniten tuli vastauksia (8 kpl) vaihtoehtoihin "ei ollenkaan" sekä "vähän".
4. Jos yrityksessänne käytetään Green Care -menetelmiä, mitä menetelmiä käytetään?
Eniten (16 kpl) käytetään luontoavusteisia menetelmiä, joista oli mainittu muun muassa retket luontoon, kalastus, terapeuttiivinen seikkailutoiminta luonnossa ja passiivinen luonnosta nauttiminen. Toiseksi eniten (13 kpl) käytetään eläinavusteisia menetelmiä, joista oli mainittu koiran ja kissan hoito, ratsastusterapia, koiravaljakkoajelut ja erityisryhmien tallitoiminta.
5. Oletteko kiinnostunut tarjoamaan tulevaisuudessa Green Care -palveluja?
Suurin osa vastaajista (23 henkilöä) haluaa tulevaisuudessa tarjota Green Care -palveluja.
6. Jos vastasitte kyllä, millaisia Green Care -palveluja olette kiinnostunut tarjoamaan? Jotka halusivat tarjota palveluja tulevaisuudessa, mainitsivat ikäihmisten perhehoitoon, erilaiset retket perheille, terapeuttiivisen seikkailutoiminnan, eläinterapian, kuntouttavan työtoiminnan ja puutarhaterapeuttiiviset palvelut.
7. Mitä yrityksesi tarvitsee, jotta yrityksesi Green Care -toiminnan toteuttaminen on mahdollista? Voit valita useamman vaihtoehdon.
Eniten tarvitaan yhteistyöverkostoja, toiseksi eniten vastauksia tuli vaihtoehtoihin "sopimuksia kunnan kanssa" ja "lisää resursseja". Näissä kolmessa vastauksia oli lähes yhtä paljon.
8. Millaisena näet Green Care -toiminnan tulevaisuuden Pohjois-Pohjanmaalla?
Tässä jotain poimintoja vastauksista:
"Alalla on paljon mahdollisuuksia, koska luonto on meillä niin lähellä."
"Tarvetta ainakin olisi kouluissa, päiväkodeissa, mielenterveyspalveluissa, ikääntyvien virkistykseen ym."
"Luonnon merkitys yleensäkin ihmisten elämässä tulee kasvamaan, varsinkin hyvinvoinnin tukemisessa."
"Tuo matkailun yhteyteen monipuolisempaa toimintaa sekä tuo tunnettavuutta maatalan toimintaan."
"Nouseva trendi johtuen ihmisten lisääntyvästä ekotietoudesta."
"Tulevaisuuden vahvana työllistäjänä."
9. Miten Green Care -asioita tulisi kehittää Pohjois-Pohjanmaalla?
Tässä jotain poimintoja vastauksista:
"Yleensä koko Suomessa: GC-merkki tms millä yritys voi erottua kilpailijoista. Vahva GC-verkosto, joka tukee kaikkia toimijoita. Jatkuvaa koulutusta."

”Lisätä tietoisuutta.”

”Verkostoitumalla, kouluttamalla, tiedottamalla”

”Yhteistyöverkosto ja päättäjien tietoisuuden lisääminen.”

”Kunnille tiedotusta toiminnan vaikuttavuudesta ja mahdollisuuksista.”

Vaikka kyselyn vastaajien määrä oli todella pieni (4,57%), voidaan kyselyn tulosten perusteella tehdä päätelmiä, että Green Care-yrityksiä tarvitaan Pohjois-Pohjanmaalla ja jatkossakin on tarvetta järjestää tilaisuuksia ja erilaisia mahdollisuuksia, jotta eri alojen yrittäjät voivat verkostoitua ja tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Asiakasmääriä kyselyssä ei tuoda esille, mutta muutoin mitä projektipäällikkö on keskustellut Green Care-yrittäjien kanssa, esimerkiksi ratsastusterapeuteille olisi asiakkaita tulossa enemmän kuin he voivat palveluja tarjota. Lisäksi Green Care on nousussa toimintaterapian ja fysioterapian aloilla eri asiakasryhmien parissa. Lisäksi vanhusten palveluyksiköt ja erilaiset hoivalaitokset ovat lisäämässä luontoelementtejä esimerkiksi sisätiloihin, koska niiden on todettu parantavan ikääntyneiden elämänlaatua.

Green Care nähdään kyselyn perusteella tulevaisuuden alana. Luonnon merkitys ihmisten elämässä tulee kasvamaan, Pohjois-Pohjanmaan luonnon mahdollisuudet ovat vielä pitkälle hyödyntämättä. Koulutusta ja yhteistyömahdollisuuksia kaivataan, samoin kuntien Green Care -tietoisuuden kasvattamista. Green Care nähdään mahdollisuutena elinkeinojen kehittämisen saralla, mutta sen eteen tulee tällä alueella tehdä edelleen töitä tietoisuuden ja verkostojen edistämisen puolesta.

Keskustelua Green Care -käsitteestä, -toiminnasta ja muista Green Care -aiheista on jatkettu monien yhteistyökumppaneiden kanssa koko hankkeen ajan. Keskustelua on käyty Pohjois-Pohjanmaan toimijoiden ja yrittäjien kanssa, muiden maakuntien Green Care -hankevetäjien kanssa ja valtakunnallisen Green Care -yhdistyksen, Green Care Finland ry:n kanssa. Hanke on ollut aktiivisesti Green Care Finland ry:n kanssa järjestämässä alueellisia Green Care -tapaamisia, joista pohjoisin järjestettiin Oulussa.

Hankkeen aikana on myös muutoin koko ajan seurattu alan julkaisuja ja tutkimuksia. Green Care -käsitteen ja toiminnan yleisiä määritelmiä, ja muutenkin tietoa Green Care -aiheesta, on etsitty eri lähteistä. Tietoa on etsitty esimerkiksi Green Care Finland ry:n internet-sivuilta sekä erilaisista esitteistä, esityksistä ja raporteista yms. julkaisuista. Osa näistä on ollut muiden Green Care -toimijoiden tekemiä.

Tärkeää on ollut havaita, että Green Care -asiat etenevät monella tasolla, alkuvaiheessa pohditaan mitä Green Care omassa yrityksessä tarkoittaa, seuraavassa vaiheessa lähdetään tuotteistamaan palvelua, jonka jälkeen kolmannella tasolla neuvotellaan kunnan tai esim. sairaanhoitopiirin kanssa sopimuksista Green Care-palvelun suhteen. Näitä kaikkia vaiheita ollaan läpikäyty koko hankkeen ajan riippuen yhteistyötahosta.

Toimijapankin kokoamista on jatkettu koko hankkeen ajan. Toimijapankkiin lisätyt yritykset edustavat eri aloja, lisäksi listassa on hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin osallistuneet henkilöt ja opiskelijoita. Lisäksi toimijapankissa on omana yhteystietolistanaan kunta- ja seutukuntatoimijoiden lista (esim. vanhusten palvelu- ja asumisyksiköt ja päiväkodit), erilaisten kehittämistahojen, median edustajien ja eri yhteistyökumppanien yhteystiedot. Toimijapankki on tallennettu PSK-Aikuisopiston verkkotiedostoihin.

Koska Green Care-menetelmät pitävät sisällään monia aloja käsitteen laaja-alaisuuden vuoksi, on kerätty toimijapankki myös monialainen. Kaikkia toimijapankin yrityksiä ei luultavasti voida jatkossakaan määritellä Green Care -yrityksiksi, mutta on kuitenkin katsottu tärkeäksi lähettää kaikille toimijapankin yrityksille ajankohtaista tietoa hankkeesta sekä kutsuja hankkeen aikana järjestettyihin tilaisuuksiin ja opintomatkoille.

Koska Green Care -käsitettä ja -toimintaa ei voida vielä tarkasti määritellä, on myös Green Care -yrityksen ja Green Care -toiminnan nykytilan tarkka määrittely Pohjois-Pohjanmaalla vielä tässä vaiheessa liian aikaista.

Koko hankkeen ajan on etsitty hyviä esimerkkejä Green Care -toiminnasta eri tilaisuuksissa ja yhteistyöpalaverissa kuten myös lehdistä ja internetistä.

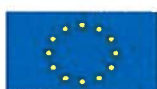
Tuloksia:

- On määritelty Green Care -käsitettä Pohjois-Pohjanmaalla eri toimijoiden kesken
- Etsitty ja kartoitettu Green Care -toimintaa ja -palveluja
- Tehty kysely
- Koottu toimijapankki
- Lisätty tietoa Green Care-käsitteestä ja toiminnasta
- Lisätty Green Care-käsitteen ja toiminnan tunnettuutta ja näkyvyyttä

4.2. Green Care -toiminnan tunnettuuden ja näkyvyyden lisääminen

Hankkeen tuloksista koottiin **Luonnostaan hyvinvoiva -julkaisu**. Julkaisu tehtiin työryhmän kanssa ja sitä varten haastateltiin esiteltyjen Green Care -kohteiden edustajat. Julkaisun avulla halutaan edistää Green Care -asioiden leviämistä esiteltyjen Green Care -asioiden myötä. Julkaisu on loppuraportin liitteenä.

Projektipäällikkö osallistui Pyhäjoen aistipuiston ideointi -palaveriin 12.5.2014 Pyhäjoen kunnantalolla Maaseudun sivistysliiton aluepäällikön Elina Vehkalan kutsumana. Tilaisuudessa keskusteltiin Pyhäjoelle suunnitteilla olevasta "Leiki, liiku ja aisti"-puistosta ja mahdollisuudesta yhdistää siihen Green Care -elementtejä.

Green Care -toimintaa on tehty tunnetummaksi Pohjois-Pohjanmaalla järjestämällä erilaisia Green Care -aiheisia tilaisuuksia ja tiedottamalla hankkeen omilla blogisivuilla (luonnostaanhyvinvoiva.blogspot.com) ja [Facebook-sivulla](#). Tilaisuuksista on ilmestynyt lehti-ilmoituksia ja lisäksi on ilmestynyt lehtijuttuja.

Järjestettyjen tilaisuuksien, kotimaan ja ulkomaan opintomatkojen ja tiedottamisen on toivottu lisäävän mielenkiintoa Green Care -toimintaa ja sen hyviä vaikutuksia kohtaan, ja siten innostavan monipuolistamaan ja aloittamaan yritystoimintaa maaseudulla. Hanke on edistänyt uusien palvelujen syntymistä. Hankkeen myötävaikutuksella on syntynyt 11 uutta palvelua ja tuotetta, sekä kolme uutta työpaikkaa. Mahdollisia asiakasryhmiä on osallistunut hankkeen aikana järjestettyihin tilaisuuksiin.

Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeesta, hankkeen ajankohtaista asioista ja Green Care -asioista on tiedotettu hankkeen toimijapankissa olevia yrityksiä, Green Care -yritystoimintaa mahdollisesti suunnittelevia, opiskelijoita, yhteistyökumppaneita, ohjausryhmää, PSK-Aikuisopiston henkilökuntaa (mukaan lukien projektitiimi), lehdistöä, päiväkoteja, kouluja ja vanhusten asumispalveluyksiköitä. Lisäksi samoista asioista on tiedotettu myös kuntien ja kaupunkien johtohenkilöitä, yritysneuvoja ja elinkeinoasiamiehiä, maaseutusihhteereitä ja muita kunnissa toimivia henkilöitä.

Hankkeen aikana löydetystä hyvistä esimerkeistä on tiedotettu hankkeen aikana pidetyissä tilaisuuksissa ja tapaamisissa eri alojen henkilöiden kanssa.

Projektihenkilöstö on tiedottanut muita hankkeita Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeen ajankohtaisista asioista. Muiden hankkeiden kanssa on pidetty useita yhteistyöpalavereja ja on järjestetty yhteisiä tilaisuuksia.

Tuloksia:

- **Hankkeen aikana syntyneistä palveluista ja tuotteista on tehty Green Care -julkaisu, joka voidaan laskea yhdeksi hankkeen tuotteeksi. Julkaisun avulla levitetään tehokkaasti Green Care -esimerkkien voimin Green Care -asiaa.**
- **Hankkeelle on luotu omat blogipohjaiset internet-sivut, joilla on tiedotettu hankkeen tapahtumista. Lisäksi tiedottamiseen on käytetty ilmoituksia ja juttuja lehdissä, kuntien tiedotuskanavia, muiden hankkeiden tiedotuskanavia sekä Facebookia.**
- **Green Care-aiheista ja hankkeesta on kirjoitettu useita kertoja seuraavissa lehdissä: Kaleva, Tervareitti-, Hyvä elämä Utajärvellä-, Utajärven Kivi- ja hyvinvointimessut-, Siikajokilaakso- ja Kalajokilaakso-lehti. Lisäksi on ollut lehtijuttu Haapavesi-lehdessä ja lukuisia ilmoituksia eri lehdissä.**
- **Hankkeen aikana on tehty paljon yhteistyötä toisten hankkeiden ja eri tahojen kanssa**
- **Hankkeen aikana on havaittu, että mielenkiinto ja innostus Green Care-toimintaa kohtaan on kasvanut**

4.3. Palveluntarjoajien ja palvelun ostajien innostaminen Green Care -toimintaan

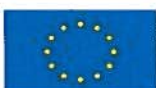
Hankkeen aikana on järjestetty 11 tiedotustilaisuutta Green Care –aiheesta ja eri paikkakunnilla:

- Siikalatvan tiedotustilaisuus
- Kuusamon tiedotustilaisuus
- Oulun tiedotustilaisuus
- Green Care tutuksi –päivä, Tyrnävä
- Vanhusten perhehoidon infotilaisuus
- Valtakunnallinen Green Care –yritysten avoimet ovet- päivä
- Vihreyden keskellä voidaan hyvin, Ylivieska
- Green Care – ja hanke-esittely, OAMK, Oulu
- Toimintaterapiasymposium, Oulu
- Avoimet ovet Arolan tila, Haapavesi
- Green Care –tilaisuus, Oulaisten ammattiopisto, Oulainen

Näihin hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin on osallistunut eri alojen ihmisiä, mm. yrittäjiä, opiskelijoita ja Green Care -palveluiden asiakasryhmiä. Tavoitteena on ollut lisätä kiinnostusta ja innostusta Green Care -toimintaa kohtaan. Tilaisuudet ovat olleet kaikille avoimia, ja niistä on tiedotettu sähköpostitse, hankkeen blogisivuilla, Facebook-sivuilla ja paikallisissa sanomalehdissä.

Hankkeessa järjestettiin lisäksi tiedotustilaisuudet tai palaverit joka seutukunnassa hankkeen alettua v. 2012: Pulkila, Kuusamo, Raahe, Kalajoki, Oulu, Haapajärvi ja Pudasjärvi. Näissä tilaisuuksissa oli kuntien eri toimihenkilöitä ja päättäjiä läsnä. Tilaisuuksien suurin hyöty oli tiedon vaihto: projektipäällikkö kertoi Green Caresta, joka oli aiheena useimmiten täysin uusi ja vastaavasti projektipäällikölle kerrottiin kunkin alueen yrityksistä ja niihin liittyvistä asioista.

Utajärvellä on viety Green Care -asioita eteenpäin monella tapaa. Utajärven kunta aloitti Green Care -ideoiden johdosta Hyvinvointiraitin suunnittelun keväällä 2013. Raitti kulkisi Utajärvellä Ahmatietä pitkin ja ulottuisi seurakuntatalolta Pappilantieltä Torimakasiinille eli Van-

hatielle asti. Raitin varteen jäävät vanhainkoti Suvituuli, Hyvinvointitalo, päiväkotikukko, Utajärven terveyskeskus, Utajärven koulu ja kunnantalot.

Hyvinvointiraitti-suunnitelmaa on kuntalaiset saaneet ideoida Utajärven Kivi- ja hyvinvointimessuilla v.2013. Tämän jälkeen Hyvinvointiraitti-suunnitelma vietiin Utajärven kunnantalon kunnanvaltuustosalin seinälle päättäjien nähtäville. Lisäksi sitä on esitelty hankkeen ja Utajärven hyvinvointivastaavan Hannele Karhun toimesta Ikäihmisten, Lasten ja nuorten sekä Työikäisten toimikunnassa.

Hankkeen johdosta järjestettiin kesän 2013 alussa istutuspäivä ”Kukkaloistoa Utajärven ke-sään”, jolloin eri yhdistykset ja organisaatiot istuttivat omat istutuslavansa. Parhaan lavan palkitsi Utajärven kunnanjohtaja.

Utajärvellä on aktiivisesti jatkettu Green Care-toimia v.2014 aikana, Hyvinvointiraitin varteen on kylvetty auringonkukkia kuntalaisten iloksi. Mielenterveyskuntoutujien kanssa on rakennettu hyönteishotelleja, ja läheiselle laitumelle tuotiin lampaita ilahduttamaan asukkaita.

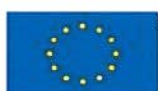
Kaverikoira on vierailut Suvituuli-vanhainkodin hoivaosastolla piristämässä vanhuksia. Ke-väällä 2014 järjestetyssä yleisötilaisuudessa puhuttiin luonnonmukaisesta puutarhanhoidosta ja opeteltiin valmistamaan perhosbaari omaan puutarhaan.

Lukukoira on vierailut useita kertoja Utajärven koulussa pienten koululaisten luona. Lukukoi-rasta ovat innoissaan paitsi oppilaat, myös heidän opettajansa – lukukoira on suurta hyö-tyä lukutaidon harjoittamisessa. Lukukoira-toimintaa vetää aktiivisesti Riikka Juntunen, joka on osallistunut aktiivisesti hankkeen Green Care –ryhmään, tilaisuuksiin ja opintomatkoille. Juntusen lampaat ovat myös mukana Green Care –toimintojen ja Hyvinvointiraitin edistämis-suunnitelmissa. Hankkeen kolmannessa väliraportissa (1.1-30.6.2013) kerrottiin syntyneestä palvelusta, Riikka Juntusen yrityksen Oulujoen Karitsan järjestämät vierailut Utajärven päivä-kotilapsille, vanhainkodin asukkaille sekä Utajärven hyvinvointitalon asiakkaille. Lampaat ovat laiduntaneet vuosina 2013 ja 2014 Utajärven vanhan pappilan ympäristössä. Lisäksi lampai-den laidunpaikkoja on mietitty vanhusten palvelu- ja asumisyksikön Suvituulen yhteyteen.

Useita palaverieja on pidetty Utajärvellä erilaisin kokoonpanoin. Useimmin niihin on osallistu-neet hyvinvointivastaava, tekninen johtaja, puutarhuri ja päiväkodin johtaja. Lisäksi on ollut muiden tahojen edustajia.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun opiskelija Tarja Karjalainen to-teuttaa Hyvinvointiraitin lopullisen vihersuunnitelman opinnäytetyönään. Suunnitelmassa otetaan huomioon kuntalaisten esittämät toiveet ja hankkeen aikana kerätyt ideat. Tarja Kar-jalainen on palkattu opinnäytetyönsä tekemisen ohessa viemään Utajärven Green Care – asioita eteenpäin.

Utajärven kunnan johtaja on näyttänyt hyvinvointiraitin kehittämiselle vihreää valoa, Utajär-ven hyvinvointivastaava Hannele Karhu on vahvasti viemässä Green Care-asioita eteenpäin. Green Care-ajatus on otettu huomioon kunnan esteettömyyssuunnitelmassa, vanhusten pal-

velu- ja asumisyksikön Suvituulen remonttisuunnitelmassa sekä pyöräilyreitistöä suunniteltaessa.

Hankkeen tavoitteena on saada innostettua eri tahoja Green Care-asioiden pariin ja saada ne sitten kehittymään ja jatkumaan omatoimisesti. Tämä tavoite on toteutunut Utajärvellä, koska Green Care-asiat menevät siellä eteenpäin hankkeen päätyttyäkin.

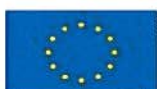
- **Tulos: hankkeen aikana on syntynyt uusi työpaikka Utajärvelle Green Care –asioiden pariin: Tarja Karjalainen on palkattu opinnäytetyönsä tekemisen ohessa viemään Utajärven Green Care –asioita eteenpäin.**
- **Tulos: hankkeen aikana on syntynyt uusi palvelu: Riikka Juntusen yrityksen Oulujoen Karitsan järjestämät vierailut Utajärven päiväkotilapsille, vanhainkodin asukkaille sekä Utajärven hyvinvointitalon asiakkaille. Riikka Juntunen vetää lukukoira-toimintaa Utajärven koululla.**
- **Tulos: hankkeen aikana on tehty Green Care -asia tunnetuksi ja saatu se kunnan suunnitelmiin mukaan. Utajärvellä järjestetään joka vuosi Green Care –tapahtuma. Nämä voidaan laskea yhdeksi palveluksi**

Luonnostaan hyvinvoiva –hanke on osallistunut Merja ja Juha Laitalan omistaman Arolan tilan ikääntyneiden perhehoidon ideointiin. Arolan tila sijaitsee Karhukankaalla, Haapavedellä. Arolan tila Haapavedellä toimii lyhytaikaisena perhehoitopaikkana yksin asuville vanhuksille sekä omaishoidettaville hoitajien lomien aikana.

Haapaveden teknologiakylän kehityspäällikkö Pasi Anttila on osallistunut myös Arolan tilalla käytyihin palaveriin. Merja ja Juha Laitala ovat osallistuneet hankkeen Green Care-ryhmään ja hankkeen järjestämille opintomatkoille.

Arolan tilalla järjestettiin avoimet ovet –tapahtuma 7.2.2014 yhteistyössä Keskipiste-Leaderin Yhteisöhauto-ohjelman kanssa. Tapahtumaan osallistui 84 henkilöä, joiden joukossa oli muun muassa kunnan päättäjiä, alueen gerontologian erikoislääkäri ja lukuisia henkilöitä, jotka etsivät omaisilleen kodinomaista hoitopaikkaa.

Arolan tila avasi perhehoidon palvelun 1.1.2014. Viikosta kahteen kestävän hoitajakson aikana ikäihmiset saavat ulkoilla ja osallistua tilan töihin vointinsa ja halunsa mukaan. Luonto, perinneympäristö ja toimintakyvyn edistäminen ovat yrityksen johtoajatuksia. Vanhukset seuraavat mielellään koiran, kissojen ja kanojen touhuja. Vanhusten kanssa istutetaan taimia, poimitaan marjoja, kerätään kananmunia, kalastetaan ja poimitaan marjoja.

- **Tulos:** hankkeen aikana on syntynyt kahden henkilön työpaikka ikäihmisten perhehoidon parissa. Tämä voidaan lukea Green Care:n piiriin kuuluvaksi, koska ikäihmisiä hoidetaan maatilalla.

Ylivieskan hoiva- ja asumisyksikön Kotikartanon hoitaja Irma Eros osallistui Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeen puutarhaterapia-päivään keväällä 2013 Raudaskylän kristillisellä opistolla ja innostui. Hän tartutti Green Care -innostuksen myös hoivakodin johtajaan, Marja Päivärintaan.

Kotikartanossa järjestettiin hankkeen johdosta ideointitilaisuus, jossa asukkaat, yhteisöt ja yritykset suunnittelivat parannuksia pihalle. Tavoitteena on esteetön, elvyttävä ja luonnonläheinen piha. Paikallinen Leader-toimintaryhmä tuki hanketta rahallisesti, ja talkoilla toteutettiin useita ideoita. Pihalle rakennettiin istutuslaatikoita ja taimia istutettiin yhdessä vanhusten kanssa. Linnunpönttöön asennettiin lahjoituksena saatu infrapunakamera, ja vanhuksat voivat seurata lintuperheen elämää sisätiloista käsin.

Kotikartanon johtaja Marja Päivärinta on tuonut Kotikartanon pihalle myös kanahäkin kanoineen, jotta vanhuksat voivat seurata niiden touhuja. Työ jatkuu, sillä pian Kotikartanoon valmistuu opinnäytetyönä pihasuunnitelma kuntouttavalle, elvyttävälle viheralueelle. Opinnäytetyön tekee Oulun ammattikorkeakoulun maisemasuunnitteluopiskelija Maarit Kuokkanen.

Asumis- ja palveluyksikön ympäristöön voi tuoda luontoelementtejä, jotka tekevät pihasta esteettisemmän ja toiminnallisemman. Yhdessä ideoimalla voidaan saada aikaan paljon hyvää laitoksessa elävien vanhusten piristämiseksi ja aktivoimiseksi.

- **Tulos:** Ylivieskan Kotikartanon pihaympäristöstä on luotu Green Care –piha, joka voidaan laskea hankkeen aikaansaamaksi yhdeksi tuotteeksi. Pihasta on valmistumassa myös OAMK:n opiskelijan opinnäytetyö

kuva: Kotikartanon pihalla oleva kanahäkki

Oulaisissa sijaitsevan **Taukokankaan hyvinvointipalvelukeskuksen** työntekijä otti yhteyttä Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeen projektipäällikköön, joka innosti paikan johtoa ja henkilökuntaa Green Care-ajatuksiin. Tämän johdosta järjestettiin Taukokankaan henkilökunnalle kävely, jossa pohdittiin, mitä piha-alueella voisi olla Green Caren näkökulmasta.

Näitä ajatuksia Taukokankaalla lähdettiin toteuttamaan kesällä 2014. Sisäpihoille tehtiin kukkaistutuksia, ja sinne tuotiin pihakalusteita, päivänvarjoja, katoksia, suihkulähteitä ja vanhoja esineitä. Uudistukset ovat aktivoineet asukkaita ja vanhukset lähtevät ulkoilemaan mieluummin kuin ennen.

Piha-alueille suunnitellaan lisää Green Care-elementtejä. Pihoille tehdään toiminnallisia, eri aisteja stimuloivia kulkureittejä. Polkujen pinnoitteena käytetään vaihtelevasti kiviä, soraa, hiekkaa ja pitkospuita, jotta jalat saavat erilaisia aistimuksia ja tasapaino saa harjoitusta. Levähtämiseen kutsuville paikoille kulkureittien varteen sijoitetaan erivärisiä penkkejä.

Piha-alueen kalusteet ja istutusalustat suunnitellaan ja tehdään kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden kanssa. Pihakodan läheisyyteen on suunnitteilla soiva metsä: metsikköön tuodaan jätti-instrumentteja, joita asiakkaat voivat käydä soittamassa ulkona liikkueissaan.

- **Tulos: Oulaisten Taukokankaan pihaympäristöstä on luotu Green Care –piha, joka voidaan laske hankkeen aikaansaamaksi yhdeksi tuotteeksi**

Luonnostaan hyvinvoiva -hanke on koontunut **Green Care -ryhmän** vuoden 2013 alkupuolella. Ryhmän tapaamisiin on kutsuttu ja osallistunut yrittäjiä, yrittäjiksi aikovia, opiskelijoita ja muita Green Care -asioista kiinnostuneita. Ryhmän kokoontumiset ovat olleet kaikille avoimia. Ryhmä on kokoontunut kolmesti kevään 2013 aikana ja lisäksi on ollut tilaisuuksia eri teemoilla: Green Care ja laatu, Luontoympäristö kuntoutuksessa sekä Green Care ja vaikuttavuus. Ryhmäläisiä on ollut mukana myös muissa hankkeen järjestämissä Green Care-tilaisuuksissa ja opintomatkoilla.

Ryhmän tarkoituksena on ollut saattaa eri alojen edustajia keskustelemaan keskenään ja verkostoitumaan. Paras saavutus verkostoitumisessa on Lammasfarmi Ohukaisen ja Mimminterapia Oy:n aloittama yhteistyö v.2014 aikana. Mimminterapia Oy tarjoaa psykoterapiaa, toimintaterapiaa ja kuntoutusta ja heidän eräs lapsista koostuva terapiaryhmä vierailee nykyisin Ohukaisen lammastilalla.

- **Tulos: Hankkeen kokoamassa Green Care –ryhmässä eri alojen yrittäjät ja yrittäjäksi aikovat ovat voineet verkostoitua. Konkreettisia yhteistyön muotoja ja yksi palvelu on syntynyt ryhmän myötä. (ks. Mimmin Terapia ja Ohukainen myöhemmin tässä tekstissä)**

Hankkeen Green Care-ryhmään tuli heti alusta saakka mukaan Kati Väisänen **Mimmin Terapia Oy**:sta. Muhoslaisessa Mimmin Terapia Oy:ssä luontoa ja eläimiä käytetään terapian tukena Green Care -ajatusten mukaisesti. Yritys tarjoaa psykoterapiaa, toimintaterapiaa ja työnhajausta luonto- ja eläinavusteisin menetelmin, asiakkaina on etupäässä lapsia ja nuoria sekä nuoria aikuisia.

Ekopsykologiset periaatteet ja ratkaisukeskeisyys luonnehtivat Mimmin Terapia Oy:n toimintamalleja. Kaikki toiminta pohjautuu tavallisen, luonnonläheisen arjen ja ihmisenä olemisen arvostamiseen. Luontoympäristön ja eläinten myönteinen vaikutus ihmisen henkiseen hyvinvointiin on todettu monissa tutkimuksissa. Luontoympäristö toimii usein parhaana mahdollisena kuntoutusympäristönä tunne-elämän vaikeuksista kärsiville. Eläin on terapiassa mukana, jos se on tarkoituksenmukaista. Yksilöterapioiden lisäksi yrityksellä on asiakkaina ryhmiä, jotka vierailevat lampolassa tai hevosatilalla.

Mimmin Terapia Oy on hankkeen myötä saanut vahvistusta ja uusia ideoita yrityksen luonto- ja eläinavusteisten menetelmien kehittämiseen. Hankkeen myötävaikutuksella Green Care on tätä nykyä yrityksen kilpailuvaltti, jolla se voi erottautua palvelujen kilpailutuksessa.

- **Tulos: Mimmin Terapia Oy on hankkeen myötävaikutuksella kehittänyt yrityksestä Green Care –yrityksen, joka tarjoaa psykoterapiaa, toimintaterapiaa ja työnohjausta luonto- ja eläinavusteisin menetelmin.**

Lammasfarmi Ohukainen on ollut myös mukana Green Care-ryhmässä alusta saakka ja saanut sieltä innostusta alkaa laajentamaan yrityksen palveluja Green Care-palvelujen suuntaan. Kempeleen Sarkkirannassa sijaitsevalla tilalla on suomenlampaita, joille on luonnonhoitotöiden lisäksi tullut uusia tehtäviä terapialampaina. Lammastilalla on vierailut satunnaisesti mielenterveys- ja päiväkotiryhmiä tilalla, mutta Green Care tuli terminä tutuksi vasta hankkeen myötä. Tilan isäntä on ollut mukana myös hankkeen opintomatalla. Tilan omistajaparikunnan käytyjen keskustelujen ja hankkeen järjestämien tilaisuuksien myötä Green Care on jäsentynyt ja täten tila on saanut uuden palvelun. Lammastilan omistajat Jari ja Johanna Ohukainen ovat innostuneet Green Care -ajatuksista ja etsivät yhteistyökumppaneita eläinavusteiseen toimintaan.

Ohukaisen lammastila aloitti yhteistyön Mimmin terapia oy:n kanssa syksyllä 2014. Jari Ohukainen ja Kati Väisänen Mimmin terapia oy:sta tutustuivat hankkeen Green Care –ryhmässä. Mimmin terapian lapsiryhmää ohjaa oma terapeutti, ja Ohukaisen rooli on toimia hänen työparinaan. Lampaiden silittely ja ruokkiminen riittävät ohjelmaksi. Ohukainen kertoo lapsille lammastilan töistä ja toimista. Vierailujen vaikutukset lapsiin ovat olleet yllättävänkin myönteisiä.

Lisäksi Ohukaiset ovat keskustelleet terapiaryhmien vierailusta Oulun kaupungin mielenterveyspuolen kanssa.

- **Tulos: Hankkeen myötävaikutuksella Lammasfarmi Ohukainen on kehittänyt Green Care –palveluitaan. Tila toimii yhteistyössä Mimmin Terapia Oy:n kanssa ja tämä yhteistyö syntyi hankkeen Green Care –ryhmässä. Yhteistyökeskusteluja on käyty myös Oulun kaupungin mielenterveyspuolelle.**

Kuva: Ohukaisen lammastilalla

Oulun vastaanottokeskuksen henkilökunta miettii jatkuvasti aktiivisia toimia turvapaikanhakijoille, joilla aika käy pitkäksi turvapaikkapäätöstä odottaessa. Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeen kanssa syntyi ajatus vastaanottokeskuksen piha-alueen kaunistamisesta istutuksien yhdessä asukkaiden kanssa.

Viheralueilla tiedetään olevan suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Oulun vastaanottokeskuksen karu piha-alue haluttiin muuttaa viihtyisämmäksi, ja samalla järjestää asukkaille mielekästä toimintaa.

Yhteistyötä tehtiin Oulun vastaanottokeskuksen, Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeen ja Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikön kesken. Ajatuksena oli aktivoida asiakkaat innostumaan ja osallistumaan tekemiseen yhdessä ohjaajien ja opiskelijoiden kanssa.

Materiaalit piha-alueen kunnostukseen hankittiin lahjoituksina. Oulun puutarhayhdistys kanavoi tempaukseen yksityisten ihmisten lahjoittamat 400 perennaa ja puuvartista kasvia sekä kuutioittain multaa. Myös puutavaraa saatiin lahjoituksena, ja siitä vastaanottokeskuksen asiakkaat ja ohjaajat rakensivat kohotetut kasvilat, joihin suunniteltiin istutuksia.

Istutuksista saatiin tekemistä, mielihyvää ja syötävää koko kasvukauden ajaksi.

- **Tulos: Hankkeen myötävaikutuksella Oulun vastaanottokeskukseen kehiteltiin Green Care –menetelmällä tuote: istutuslaatikot ja –alue asukkaiden iloksi.**

Hankkeen kolmannessa väliraportissa todettiin hankkeen aikana syntynyt tuote:

- **Luonnostaan hyvinvoiva –hankkeen myötä nousseiden Green Care –keskustelujen myötä on PSK-Aikuisopiston luonto- ja ympäristöalan sekä sosiaali- ja terveysalan yhteistyönä syntynyt luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon yhdeksi valinnaiseksi osioksi ”Erityisryhmien ohjaaminen luonnossa”.**

Suomen Karva-Kaverit ry aloitti kaverikoira-toiminnan Oulussa ja lähiympäristössä hankkeen järjestämän eläinavusteisuus-päivän myötä syksyllä 2012. Tämän myötä koirat omistajineen

vierailevat vanhusten ja kehitysvammaisten luona Oulun seudulla. Yhdistys käynnisti myös Oulun kaupunginkirjaston kanssa lukukoiratoiminnan.

- **Tulos: Hankkeen myötävaikutuksella on edistetty Eläinavusteisuus- menetelmien käyttöönottoa Pohjois-Pohjanmaalla. On syntynyt kaksi uutta palvelua: Suomen Karva-Kaverit ry:n koirat omistajineen vierailevat vanhusten ja kehitysvammaisten luona. Toinen palvelu on saman tahon aloittamat lukukoira-toiminnot Oulun seudulla.**

Ylikiimingissä Nuorittan kylällä sijaitsevalle maatilalle on syntymässä Green Care –palveluita. Tilan emäntä Mervi Juppi on osallistunut aktiivisesti hankkeen tilaisuuksiin ja opintomatkoille. Maatilalla on järjestetty lasten leirejä, joiden yhteydessä on hoidettu eläimiä, mm. hevosia ja lampaita. Tilalla on tukilapsitoimintaa. Tilalle halutaan jatkossa kehittää ”Green Care –leirikoulu maatilalla” –mallia eteenpäin.

Hankkeen aikana on valmistunut **opinnäytetöitä** Green Care -aihepiiristä:

- Maarit Kuokkanen: ”Green Care osana kuntouttavaa luontopihaa – Kotikartanon pihasuunnitelma” (työnimi). OAMK 2015.
- Varpu Översti: Kuntoutusta tukeva pihasuunnitelma muistisairaille. Esimerkkinä palvelukoti Willa Lupiini. OAMK 2014.

Tuotteistus on ollut läpileikkaava teema koko hankkeen ajan. Sitä on käsitelty Green Care-ryhmässä ja ”Tajunnan virrasta tähtituotteeksi” –teemapäivässä..

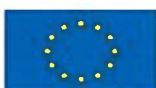
Osa teemapäivistä on järjestetty yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa. Näistä on raportoitu tarkemmin väliraporttien yhteydessä.

Teemapäiville on osallistunut monien eri alojen ihmisiä, mm. yrittäjiä, yrittäjäksi aikovia ja opiskelijoita sekä Green Care -palvelujen mahdollisia asiakkaita. Muiden hankkeen järjestämien tilaisuuksien tavoin myös teemapäivät ovat olleet osallistujille hyviä tilaisuuksia verkostoitua.

Green Care -toimintatapojen kehittäminen on ollut myös yksi Green Care -ryhmän tapaamisten tavoitteista. Ryhmän tapaamisten tavoitteena on ollut uusien palveluiden, tuotteiden ja tuotepakettien syntyminen.

Hankkeesta ovat hyötäneet Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät, yrittäjyyttä suunnittelevat henkilöt, opiskelijat sekä hyvin monet tahot, esimerkiksi vanhusten palvelu- ja asumisyksiköt sekä Utajärven kunta.

- **Hankkeen aikana on järjestetty 11 tiedotustilaisuutta Green Care –aiheista**

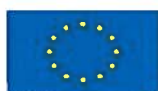

- **Hankkeen aikana on syntynyt 3 työpaikkaa ja 11 tuotetta tai palvelua (yksi näistä on luvussa 4.2)**
- **Hankkeen Green Care –ryhmän myötä on koottu Green Care –verkosto, jonka myötä eri alojen välinen yhteistyö on lisääntynyt**
- **Tulos: Hankkeen aikana kehitettyjen tuotteiden ja palveluiden myötä maaseudun palvelutarjonta on lisääntynyt, täten on kehitetty maaseudun elinkeinoja ja maaseudun elinvoimaisuus on kaikkien näiden myötä lisääntynyt.**
- **Tulos: Hankkeen aikana on kehitetty maaseudun yrittäjyyttä, rohkaistu uuden yritystoiminnan aloittamiseen ja monipuolistamaan yritystoimintaa maaseudulla.**
- **Tulos: Hankkeen aikana on luotu maaseudulle uusia työpaikkoja ja toimeentulomahdollisuuksia.**

4.4. Verkostoituminen ja muilta toimijoilta oppiminen

Hankkeen aikana on järjestetty **17 työpajaa** eri aiheista ja eri paikkakunnilla:

- Ötökkäjahti: Oulu
- Kummalliset kasvit: Oulu
- Aistikimppu: Kempele
- 2 työpajaa eläinavusteisuus: Kiiminki, Raahе
- ”Risutyöt – hyvää mieltä luonnonmateriaaleista”, Lumijoki
- Toimintatuokio, kukkien istuttaminen vanhusten kanssa, Utajärvi
- Toimintatuokio, kukka-asetelmien tekeminen mielenterveyskuntoutujien kanssa, Utajärvi
- Kukkaloistoa Utajärven kesään – istutuspäivä, Hyvinvointitalo, Utajärvi
- Adventin ajan toimintatuokio vanhuksille, Ylivieska
- Istutustilaisuus, Vastaanottokeskus, Oulu
- Piha-alueiden ideointi Green Care –periaattein, Ylivieska
- Piha-alueiden ideointi Green Care-periaatteella, Oulainen
- Green Care-ryhmän tapaamiset (3 varsinaista kertaa), Oulu

- Vuonna 2014 on järjestetty aistiasetelman teko Nuorten Ystävät ry:n asiakkaille. Nuorten Ystävät ry esitti projektipäällikölle pyynnön järjestää työpaja yhteistyössä Tarja Takala-Hotin kanssa. Projektipäällikkö piti alkuun luennon Green Care-menetelmistä ja luennon hyvistä vaikutuksista, jonka jälkeen Tarja Takala-Hotti veti aistiasetelmatyöpajan. Työpajaan osallistui 14 henkilöä ja työpaja osallistui erinomaisesti, saimme osallistujilta tilaisuudessa hyvää palautetta ja myöhemmin ohjaaja välitti vielä kiitokset onnistuneesta tilaisuudesta.

Nuorten Ystävät ry:lla toteutetun aistiasetelma-työpajan valmiita asetelmia.

Opintomatkoja on hankkeen aikana järjestetty 3 kpl, kaksi kotimaan ja yksi Iso-Britanniaan. Ensimmäisen kotimaan matkan ja Iso-Britannian matkan matkakertomukset on toimitettu ELY-keskukseen väliraporttien yhteydessä.

Toisen kotimaan järjestettiin 3.7.2014. Tällä matkalla vierailtiin Juankosken Hoiva Oy:n kahdessa yksikössä, Muuruvedellä ja Nurmeksessa. Opintomatkalle osallistui 18 henkilöä. Opintomatkan raportti on maksatushakemuksen liitteenä.

Opintomatkan kohteet valikoituivat yhteistyötapaamisessa, joka pidettiin 11.4.2014 PSK-Aikuisopistolla. Tällöin Juankosken Hoiva Oy:n johtaja ja muuta henkilökuntaa vieraili Oulussa benchmarking-matkalla. Projektipäällikkö pyysi tuota vierailua varten koolle Pohjois-Pohjanmaan Green Care-toimijoita ja -yrittäjiä. Tilaisuudessa virinnyttä yhteistyötä eri alueiden toimijoiden kesken päätettiin jatkaa järjestämällä opintomatka. Vierailusta on muistio maksatushakemuksen liitteenä.

kuva: Opintomatka, Juankosken Oy, Muuruveden yksikkö

Työpajoista ja opintomatkoista on saatu usealta osallistujalta hyvää palautetta. Työpajoissa syntyneitä ideoita on otettu monessa paikassa käyttöön ja niitä on sovellettu eteenpäin. Opintomatkoilla on opittu uutta toisista yrityksistä ja Iso-Britannian Green Care –toiminnoista. Työpajat ja opintomatkat ovat olleet hyödyllisiä monella tapaa.

Projektipäällikkö on käynyt puhumassa Green Care-aiheesta seuraavissa tilaisuuksissa:

- Floralia-messut, Kempele
- Monitulyrittäjäyys –seminaari, MTK, Oulu
- Yhteistyökumppanina kolmas sektori -seminaari
- Koillismaan kylien opintomatka (Myötäle ry:n järjestämä), Oulun ohjelmassa oli projektipäällikön puhe Green Care:sta
- Pohjois-Pohjanmaan maaseutuverkoston kokous
- Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen neuvottelupäivät, Oulu
- Toimintaterapiasymposium, OAMK, Oulu. Yhteistyössä Kati Väisäsen (Mimminterapia Oy, Muhos) kanssa projektipäällikkö piti puheenvuoron Green Caresta.

Projektipäällikkö on keskustellut Raahen kehittämistoiminnan johtajan Hannele Mesuksen sekä maaseutuasiamiehen Anni Mathlinin kanssa Green Care –asioista.

Projektipäällikkö on puhunut Green Caresta eri opiskelijaryhmille: maisemanhoito-opiskelijoille Oulun ammattikorkeakoululla, projektinhallinta- ja lähihoitajaopiskelijoille PSK-Aikuisopistolla ja lähihoitajaopiskelijoille Oulaisten ammattiopistolla. Lisäksi opiskelijoita on ollut mukana monissa hankkeen tilaisuuksissa ja hankkeen Green Care –ryhmässä.

Projektipäällikkö on osallistunut vuosittain valtakunnallisille Green Care –päiville. v.2014 (17-18.9.2014) päivät pidettiin Kuortaneella teemalla ”Green Care julkisen palvelutuotannon osaksi? – potentiaali, haasteet ja ratkaisumahdollisuudet”. Päivien aikana kuultiin puheen-

vuoroja Norjasta, Ruotsista ja Hollannista sekä Suomen Green Care-toimijoiden puheita. Päivien yhteydessä kokoonnuttiin eri oppilaitosedustajien kanssa ideoimaan valtakunnallista Green Care –koulutusaihiota.

Lisäksi on muutenkin oltu yhteydessä valtakunnallisesti muihin Green Care-toimijoihin.

Luonnostaan hyvinvoiva -hanke on verkostoitunut monien Green Care -tyyppistä toimintaa toteuttavien yrittäjien ja Green Care -yrittäjyyttä suunnittelevien kanssa.

Hyvien esimerkkien ja käytäntöjen etsimistä on edelleen jatkettu. Hyviä esimerkkejä ja käytäntöjä on nostettu esiin hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa ja tapaamisissa eri alojen toimijoiden kanssa. Hyviä kotimaisia ja ulkomaisia esimerkkejä ja käytäntöjä on etsitty etenkin internetistä. Niitä on kuultu myös yhteistyökumppaneilta ja löydetty lehdistä.

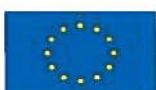
Hankkeen aikana järjestetyissä tilaisuuksissa eri alojen toimijoilla (esim. yrittäjät, opiskelijat, palvelujen mahdolliset asiakkaat) on ollut mahdollisuus verkostoitua muiden toimijoiden kanssa. Tilaisuuksissa on pyritty jättämään aikaa keskustelulle.

- **Tulos: Hankkeen aikana on järjestetty 17 työpajaa, kaksi kotimaan ja yksi ulkomaan opintomatka**
- **Tulos: hankkeen aikana on edistetty eri alojen välistä yhteistyötä, verkostoiduttu monipuolisesti ja opittu paljon muilta toimijoilta**
- **Tulos: hankkeen aikana on lisätty maaseudun näkyvyyttä ja luotu myönteistä mielikuvaa maaseudusta.**

4.5. Green Care -toimintatapojen edistäminen

Hankkeen aikana on järjestetty 13 teemapäivää eri aiheista ja eri paikkakunnilla:

- Hyvinvoinnin tuottaminen luonnontuotteiden avulla, Oulu
- Eläinavusteisuus, Muhos
- 2 Puutarhaterapia, Kempele ja Ylivieska
- Metsäkellintä osa 1 ja osa 2, Utajärvi
- Tajunnan virrasta tähtituotteeksi, Rantsila
- Lammas hoitaa maisemaa ja ihmistä, Pyhäntä
- Green Care ja laatu, Oulu

- Luontoympäristö kuntoutuksessa, Oulu
- Green Care ja vaikuttavuus, Haukipudas
- ”Nyt tarvitaan hyvää tekeviä käsipareja”, Ylivieska
- ”Vihreyden keskellä voidaan hyvin”, Oulainen

Hankkeen päätösseminaari ”Luonto työväliseenä ja kumppanina” pidettiin 5.6.2014 Oulussa. Projektipäällikkö piti tilaisuuden avauksen, mutta muuten puhujana ja luontointerventiovetäjänä toimi ekopsykologi Kirsi Salonen. Kirsi Salonen valikoitui päivän puhujaksi, koska toista hänen kaltaistaan Green Care –puhujaa ei ole Suomessa. Lisäksi hänen vetämät luontointerventiot ovat elämyksiä, joka haluttiin mahdollistaa alueen Green Care –asioista kiinnostuneille. Kirsi Salonen on johtava ekopsykologi maassamme, hän on julkaissut kaksi kirjaa: Mieli ja maisemat – eko- ja ympäristöpsykologinen näkökulma 2005 sekä Mielen luonto, eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma, 2010. Seminaarissa hän puhui ekopsykologiasta, luontosuhteesta ja luontokokemuksen määrittelystä, mielipaikasta, ympäristön merkityksestä ihmiselle verrattuna rakennettuun ympäristöön. Lisäksi Kirsi Salonen kertoi alustavia tuloksia tekeillä olevasta väitöskirjastaan, joka on Green Care-aiheinen ja käsittelee luontosuhdetta sekä myös muista tutkimuksista, joita on tehty Suomessa ja muissa maissa.

kuva: Kirsi Salonen (oik.) päätösseminaariin osallistuneiden kanssa tulossa luontointerventio-harjoituksesta.

Teemapäivistä on syntynyt useita hankkeen tuloksia ja paljon ituja moneen yritykseen ja organisaatioon. Näitä on kirjattuna 4.3 lukuun, lisäksi paljon ideoita on hankkeen tietämättömissä tai vasta tulossa. Tilaisuuksiin on osallistunut satoja ihmisiä, osa moneen tilaisuuteen, mutta joka kerralla on tullut myös uusia henkilöitä mukaan. Osa teemapäivistä on järjestetty yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa (näistä raportoitu väliraporteissa).

Hankkeesta ovat hyötynneet Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät, yrittäjyyttä suunnittelevat henkilöt, opiskelijat sekä hyvin monet tahot, esimerkiksi vanhusten palvelu- ja asumisyksiköt sekä Utajärven kunta.

5. Aikataulu ja resurssit

Hankkeelle anottiin toisen kerran jatkoaikaa, joka myönnettiin ELY-keskuksesta 16.10.2014. Hanketta jatkettiin 30.11.2014 saakka. Aiemmin oli anottu ja saatu jatkoaikaa 30.9.2014 saakka. Hankkeen piti alun perin päättyä 31.12.2013.

Projektihenkilöstö eli projektipäällikkö ja projektisuunnittelija ovat olleet hankkeessa kokonaisuuksia työntekijöitä. Projektisuunnittelija oli hankkeessa työntekijänä 31.12.2013 saakka. PSK-Aikuisopiston henkilökunnan jäsenistä koostuva projektitiimi ja muut hankkeelle ajoittain töitä tekevät PSK-Aikuisopiston henkilökuntaan kuuluvat henkilöt on merkitty hankkeen kirjantuloon tehtyjen työtuntien mukaan. Projektitiimissä ovat edustettuina luonto-, yrittäjyys- sekä sosiaali- ja terveysalat PSK-Aikuisopistolta.

Hankkeelle on vuokrattu tilat PSK-Aikuisopistolta projektipäällikön ja projektisuunnittelijan työtiloiksi. Projektipäällikölle ja projektisuunnittelijalle on vuokrattu tietokoneet.

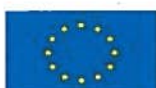
6. Toteutuksen organisaatio

Hanketta hallinnoi PSK-Aikuisopisto. Hankkeessa nimenkirjoitusoikeus on PSK-Aikuisopiston va. rehtori Jukka Materolla. PSK-Aikuisopiston rehtorina ja nimenkirjoitusoikeuden haltijana toimi Jaakko Tarakkamäki 13.1.2014 saakka.

Hankkeessa on toiminut hankkeen koko ajan projektipäällikkönä Miia Latvala ja hankkeen alkuperäisen keston, eli 1.1.2012-31.12.2013 ajanjaksolla, projektisuunnittelijana Outi Ruokamo. Projektitiimiin ovat kuuluneet PSK-Aikuisopistolla työskentelevät kouluttajat Pirkko-Liina Elomaa, Tarja Niskanen, Tarja Pahnila, Tiina Rahko, Anna Levy ja koulutuspäällikkö Anu Riippa. Hankkeelle ovat tehneet tarpeen mukaan töitä myös muut PSK-Aikuisopiston työntekijät.

Ohjausryhmän jäseniä ovat:

- Tanja Häyrynen, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
  - o varajäsen Pirjo Onkalo, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
- Mervi Koukka, ProAgraria Oulu
  - o varajäsen Leila Junttila, ProAgraria Oulu / Oulun maa- ja kotitalousnaiset
- Raija Moilanen, Herkkukelekkä
  - o varajäsen Kaisu Merilä, Merilän kartano
- Kirsti Oulasmaa, Rieska-Leader ry

- varajäsen Pirjo Hongisto, JoMMa ry
- Jutta Pekkala, Alarmi Stables -talli
  - varajäsen Tuija Kemppainen, Alarmi Stables -talli
- Hannu Saarinen, Haapaveden-Siikalatvan seutukunta
  - varajäsen Esa Jussila, Nivala-Haapajärven seutukunta
- Va. rehtori Jukka Matero, PSK-Aikuisopisto
  - varajäsen Tarja Niskanen, PSK-Aikuisopisto

7. Kustannukset ja rahoitus

Julkisen rahoituksen osuus hankkeen kokonaisrahoituksesta on 94,27 prosenttia, josta Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston osuus on 45 prosenttia. Rahoituksen on myöntänyt Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Yksityisen rahoituksen osuus hankkeen kokonaisrahoituksesta on 5,73 prosenttia. Yksityinen rahoitus tulee PSK-Aikuisopistolta ja hankkeen tilaisuuksien osallistumismaksuista.

Hankkeen maksatushakemukset on tehty puolivuositain. Alla esiintyvät kustannus- ja tuen määrä –taulukot ovat viimeiseltä 11 kuukaudelta eli 1.1.-30.11.2014 ja koko hankkeen ajalta.

Hankkeen toteuttamisesta aiheutuneet kustannukset ja tuen määrä ajalta 1.1.-30.11.2014:

Hankkeen toteuttamisesta aiheutuneet kustannukset	€
Palkat, palkkiot	31 905,40
Ostopalvelut	6 364,27
Vuokrat	2 879,08
Kotimaan matkakulut	2 803,67
Muut kustannukset	1 362,12
Kokonaiskustannukset yhteensä	45 314,54

Haettava tuki	€
ELY-keskukselta haettava tuki	42 716,18
Yksityinen rahoitus	2 598,36
Hankkeen rahoitus yhteensä	45 314,54

Hankkeen toteuttamisesta aiheutuneet kustannukset ja tuen määrä koko hankkeen ajalta 1.1.2012-30.11.2014:

Hankkeen toteuttamisesta aiheutuneet kustannukset	€
Palkat, palkkiot	199 483,12
Ostopalvelut	15 868,41
Vuokrat	11 172,28
Kotimaan matkakulut	13 449,99
Ulkomaan matkakulut	7 994,0
Muut kustannukset	9 996,14
Kokonaiskustannukset yhteensä	257 963,90

Haettava tuki	€
ELY-keskukselta haettava tuki	243 180,77
Yksityinen rahoitus	14 783,17
Hankkeen rahoitus yhteensä	257 963,9

Hankkeelle laadittu budjetti oli 279 336,0€. Kun kaikki kustannukset vähennetään, rahoituksesta jää käyttämättä 21 372,10€.

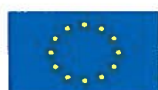
8. Viestintä

Kaikista hankkeen tilaisuuksista ja opintomatkoista on tiedotettu hankkeen blogisivuilla (luonnostaanhyvinvoiva.blogspot.com) ja [Facebook-sivuilla](#). Lisäksi on ilmestynyt lehti-ilmoituksia ja lehtijuttuja (v.2014 lehtijutut on koottuna maksatushakemuksen yhteyteen).

9. Raportointi ja seuranta

Hankkeen ohjausryhmän kokouksia on pidetty koko hankkeen aikana 9 kertaa, näistä osa on pidetty sähköpostikokouksina. Projektitiimin kokouksia on pidetty hankkeen aikana 5 kertaa.

Hankkeen raportointi on tehty puolen vuoden välein. Hankkeen neljäs väliraportti tullaan palauttamaan ELY-keskukseen maksatushakemuksen yhteydessä 31.3.2013 mennessä. Nämä käsitellään ohjausryhmän kokouksessa.

10. Toteutusolelutukset ja riskit

Hanke on toteutettu hankesuunnitelman mukaisesti. Hankkeen määrälliset ja laadulliset tavoitteet on saavutettu ja osa ylitettykin. Edelleen Green Care on terminä Pohjois-Pohjanmaalla osittain tuntematon, mutta hankkeen aikana on saavutettu hyvä määrä ihmisiä ja saatettu heitä asian piiriin.

11. Yhteistyökumppanit

Hankkeen sidosryhmiä, esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan kuntien ja kaupunkien edustajia, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusta, Leader –toimintaryhmiä sekä eri alojen yrittäjiä on tiedotettu hankkeesta ja hankkeen ajankohtaisista asioista. Lisäksi yrittäjiä on innostettu Green Care -toiminnan pariin. Hankkeen tapahtumista on tiedotettu myös oppilaitoksia ja kolmannen sektorin tahoja. Hankkeen tilaisuudet ja lehtimainokset ovat mahdollisesti tavoittaneet myös erilaisia asiakasryhmiä.

Hankkeen aikana on tehty laajalti yhteistyötä eri hankkeiden kanssa, valtakunnallisen Green Care Finland ry:n kanssa, eri maakuntien Green Care –hankkeiden ja –edustajien kanssa.

Eri toimijoita on listattu tarkemmin hankkeen väliraportteihin.

12. Hankkeen tulokset ja vaikutukset

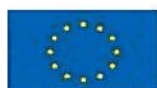
12.1. Määrälliset tulokset

Hankkeessa on järjestetty 11 tiedotustilaisuutta, 13 teemapäivää ja 17 työpajaa. Toimenpiteisiin on osallistunut yhteensä 1085 henkilöä. Hankesuunnitelmaan oli kirjattu tavoitteiksi näiden osalta: 6 tiedotustilaisuutta, yhteensä 16 työpajaa ja teemapäivää. Toimenpiteisiin osallistuneiden tavoitehenkilömäärä oli hankesuunnitelmassa 300 henkilöä, joka ylitettiin myös.

Lisäksi on oltu esillä messuilla ja symposiumissa sekä pidetty useita yhteistyöpalavereja, joihin osallistuneiden määrää ei tähän ole laskettu.

Hankkeen aikana on syntynyt kolme uutta työpaikkaa ja 11 tuotetta tai palvelua. Työpaikkojen osalta tavoitteet täyttyivät tasan ja palvelujen osalta tavoite ylitettiin yhdellä. Tässä ne vielä poimittuna edellä olleesta tekstistä:

- Uusi työpaikka: Tarja Karjalainen on palkattu opinnäytetyönsä tekemisen ohessa vie-
mään Utajärven Green Care –asioita eteenpäin.
- Kaksi uutta työpaikkaa: Arolan tilalla Haapavedellä ikäihmisten perhehoidon parissa
työskentelevät Merja ja Juha Laitala. Tämä voidaan lukea Green Care:n piiriin kuuluvaksi,
koska ikäihmisiä hoidetaan maatilalla.
- Uusi palvelu: Mimmin Terapia Oy on kehittänyt yrityksestään Green Care –yrityksen, joka
tarjoaa psykoterapiaa, toimintaterapiaa ja työnohjausta luonto- ja eläinavusteisin mene-
telmin.
- Uusi palvelu: Lammaskarja Ohukainen on kehittänyt Green Care –palveluitaan. Tila toi-
mii yhteistyössä Mimmin Terapia Oy:n kanssa ja tämä yhteistyö syntyi hankkeen Green
Care –ryhmässä. Yhteistyökeskusteluja on käyty myös Oulun kaupungin mielenterveys-
puolelle.
- Uusi palvelu: Riikka Juntusen yrityksen Oulujoen Karitsan järjestämät vierailut Utajärven
päiväkotilapsille, vanhainkodin asukkaille sekä Utajärven hyvinvointitalon asiakkaille.
Riikka Juntunen vetää lukukoira-toimintaa Utajärven koululla.
- Uusi palvelu: hankkeen aikana on tehty Green Care -asia tunnetuksi ja saatu se kunnan
suunnitelmiin mukaan. Utajärvellä järjestetään joka vuosi Green Care –tapahtuma.
- Uusi palvelu: Suomen Karva-Kaverit ry:n testi koirille ja omistajille järjestettiin hankkeen
myötävaikutuksella. Tämän myötä koirat omistajineen vierailevat vanhusten ja kehitys-
vammaisten luona. Tämä voidaan laskea yhdeksi hankkeen aikaansaamaksi palveluksi.
- Uusi palvelu: Suomen Karva-Kaverit ry on aloittanut lukukoira-toiminnot Oulun seudulla.
- Uusi tuote: Ylivieskan Kotikartanon pihaympäristöstä on luotu Green Care –piha. Pihasta
on valmistumassa myös OAMK:n opiskelijan opinnäytetyö.
- Uusi tuote: Oulaisten Taukokankaan pihaympäristöstä on luotu Green Care –piha.
- Uusi tuote: Hankkeen myötävaikutuksella Oulun vastaanottokeskukseen kehiteltiin
Green Care –menetelmällä tuote: istutuslaatikot ja –alue asukkaiden iloksi.
- Uusi tuote: Luonnostaan hyvinvoiva –hankkeen myötä nousseiden Green Care –
keskustelujen myötä on PSK-Aikuisopiston luonto- ja ympäristöalan sekä sosiaali- ja ter-
veysalan yhteistyönä syntynyt luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon yhdeksi valin-
naisiksi osioksi ”Erityisryhmien ohjaaminen luonnossa”.
- Uusi tuote: Luonnostaan hyvinvoiva –julkaisu, jolla voidaan edistää Green Care –asioita
kertomalla hyvistä hankkeen aikana syntyneistä esimerkeistä.

Hankkeessa on toteutunut kaikki muutkin hankesuunnitelmaan asetetut määrälliset tavoitteet:

- Luonnostaan hyvinvoiva –hankkeen esite
- Hankkeen omat internet-sivut
- Kaksi kotimaan opintomatkaa, yksi ulkomaan opintomatka
- Green Care –toimijapankki
- Green Care –verkosto
- Luonnostaan hyvinvoiva –hankkeen loppuraportti

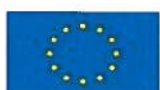
12.2. Laadulliset tulokset

Hankkeelle oli asetettu myös laadullisia tuloksia, jotka toteutuivat kaikki. Ne on tuotu esiin edeltävässä tekstissä, mutta tässä ne vielä listattuna hankesuunnitelman mukaiseen järjestykseen:

- Hankkeen aikana on lisätty tietoa Green Care-käsitteestä ja toiminnasta
- On lisätty Green Care-käsitteen ja toiminnan tunnettuutta ja näkyvyyttä
- Hankkeen aikana on havaittu, että mielenkiinto ja innostus Green Care-toimintaa kohtaan on kasvanut
- On lisätty maaseudun näkyvyyttä ja luotu myönteistä mielikuvaa maaseudusta.
- Hankkeen aikana kehitettyjen tuotteiden ja palveluiden myötä maaseudun palvelutarjonta on lisääntynyt, täten on kehitetty maaseudun elinkeinoja ja maaseudun elinvoimaisuus on kaikkien näiden myötä lisääntynyt.
- Hankkeen aikana on luotu maaseudulle uusia työpaikkoja ja toimeentulomahdollisuuksia.
- On kehitetty maaseudun yrittäjyyttä, rohkaistu uuden yritystoiminnan aloittamiseen ja monipuolistamaan yritystoimintaa maaseudulla.
- Hankkeen aikana on edistetty eri alojen välistä yhteistyötä, verkostoiduttu monipuolisesti ja opittu paljon muilta toimijoilta

Voidaan myös havaita hankkeen myötä syntyneiden uusien palvelujen ja tuotteiden myötä maaseudun kiinnostavuus asuinympäristönä kasvanut, Green Care –palveluita käyttävien ihmisten hyvinvoinnin voidaan nähdä parantuneen.

Green Care –palveluiden ja –tuotteiden voidaan katsoa asettuvan monen alan rajapinnoille. Tämä mahdollistaa uusien innovaatioiden syntyminen Pohjois-Pohjanmaalle.

13. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Green Care –menetelmät ovat tulevaisuutta ja tulevat lisääntymään eri palveluissa ja yrityksissä niin Pohjois-Pohjanmaalla kuin muuallakin Suomessa lähivuosina. Green Care –menetelmät mahdollistavat luonnon ja maaseutuympäristön hyödyntämisen yritystoiminnassa ja palveluiden kehittämisessä. Green Care yhdistää monia elementtejä, jotka ovat juuri maaseudun elinkeinotoimintaa edistäviä rajapintoja. Esimerkiksi maatilallinen voi tarjota terapeutille ja tämän asiakasryhmälle tarpeellisen toimintaympäristön, jossa terapiaa voidaan viedä eteenpäin esimerkiksi eläinavusteisia menetelmiä hyödyntäen.

Green Care –menetelmiä tulee edistää jatkossa joko kehittämis- tai koulutustoimenpitein. Luonnostaan hyvinvoiva –hankkeen kaltaisia hankkeita tarvitaan edelleen eri alueilla. Keskustelua Green Care –termin määrittelystä tulee jatkaa, samoin erilaisten Green Care –menetelmien eteenpäin viemistä.

Hankkeen aikana on tullut toiveita Green Care -koulutuksen järjestämisen suhteen. Yrittäjät ja yrittäjäksi aikovat haluavat perusteltua tietoa toimintansa tueksi ja koulutus on heidän mielestään paras keino viedä Green Care –asioita järjestelmällisesti eteenpäin. Valtakunnallisesti tullaan useiden tahojen toimesta Green Care –koulutusmenetelmiä viemään eteenpäin ja tässä työssä Pohjois-Pohjanmaan tulisi pysytellä mukana.

14. Ohjausryhmän ja hallinnoijan arvio hankkeen toteutumisesta

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteet saavutettiin hyvin. Tavoitteiden hyvä saavuttaminen johtui siitä, että hanke oli ajankohtainen ja sille oli olemassa selkeä tarve. Lisäksi tavoitteiden asettelu oli realistinen. Tavoitteiden saavuttamista edesauttoivat myös hankkeelle myönnetyt jatkoajat.

Hankkeen henkilöresurssit

Hankkeeseen valittiin projektipäälliköksi Miia Latvala ja projektisuunnittelijaksi Outi Ruokamo. Hankkeen toteuttaminen onnistui, joten henkilövalinnat onnistuivat hyvin.

Hankkeen verkostoituminen

Hanke on tehnyt yhteistyötä maakunnallisesti, valtakunnallisesti ja myös kansainvälisesti eri Green Care –toimijoiden, toisten hankkeiden, yrittäjien ja muiden Green Care –asioista kiin-

nostuneiden tahojen kanssa. Yhteistyö ja verkostoituminen on ollut onnistunutta ja syntyneitä verkostosuhteita voidaan hyödyntää myös tulevilla hankkeilla.

Hankkeen talous

Hankkeelle myönnettyjä määrärahoja käytettiin suunnitelman ja ohjeiden mukaisesti. Määrärahojen käyttö oli järkevää ja säästeliästä, joten hankkeelle pystyttiin määrärahojen puitteissa hakemaan ja saamaan kaksi kertaa jatkoaikaa. Kokonaisuutena taloudenhallinta onnistui hyvin, hallinnoijalla ja ohjausryhmällä oli hyvä käsitys toiminnasta ja taloudesta koko hankkeen ajan.

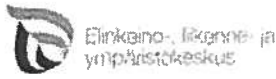
Hankkeen ohjausryhmän ja hallinnoijan puolesta esitämme lämpimät kiitokset hanketta rahoittaneille viranomaistahoille, hankkeen henkilöstölle ja yhteistyökumppaneille. Teidän kaikkien työpanos on ollut merkittävä ja edistänyt erinomaisesti hankkeen onnistumista.

Luonnostaan hyvinvoiva -hanke | PSK-Aikuisopisto

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

KYSELY POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJILLE

MITÄ GREEN CARE ON?

Green Care, eli luontolähtöiset hyvinvointimenetelmät, tarkoittaa luonnon ja maaseutuympäristön ammatillista, tavoitteellista ja vastuullista käyttöä erilaisten asiakasryhmien hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja parantamiseen. Luonto, joka on keskiössä Green Care -toiminnassa, rauhoittaa ja elvyttää. Myönteiset vaikutukset ovat mitattavissa muun muassa sydämen sykkeessä, verenpaineessa, stressihormonien määrässä ja lihasten jännittyneisyydessä. Luonto lisää myönteistä mielialaa.

Green Care -menetelmiä ovat:

- 1) eläinavusteiset menetelmät, esim. ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, kaverikoira- ja kaverikoiratoiminta,
- 2) luontoavusteiset menetelmät, esim. ekopsykologia, elämyspedagogiikka/seikkailukasvatus, luonnonmateriaalien käyttö, ympäristökasvatus,
- 3) viherympäristön kuntouttava käyttö esim. puutarhaterapia, sosiaalinen ja terapeuttinen puutarhatoiminta, terapeuttiset pihat,
- 4) maatilan kuntouttava käyttö, esim. kuntouttava työ.

Vastaukset voitte jättää nimettömänä. Ilmoitathan kuitenkin paikkakuntasi ja toimialasi.

Vastaajien kesken arvotaan palkinto. Jotta voit osallistua arvontaan, tulee sinun jättää yhteystietosi vastauksen lähettämisen jälkeen. Yhteystietoja ei voida yhdistää vastaukseen!

Paikkakunta: _____

Toimiala: _____

GREEN CARE -KÄSITE

1. Oletteko aiemmin kuullut Green Care -käsitteestä?

- Kyllä
 Ei

2. Jos vastasitte kyllä, missä olette kuullut puhuttavan Green Care -käsitteestä?

YRITYKSEN GREEN CARE -TOIMINTA

3. Käytetäänkö yrityksessänne Green Care -menetelmiä?

- a) Ei ollenkaan
- b) Vähän
- c) Kohtalaisesti
- d) Paljon
- e) Erittäin paljon

4. Jos yrityksessänne käytetään Green Care -menetelmiä, mitä menetelmiä käytetään?

a) Eläinavusteiset menetelmät, mitkä?

b) Luontoavusteiset menetelmät, mitkä?

c) Viherympäristön kuntouttavan käytön menetelmät, mitkä?

d) Maatilan kuntouttavan käytön menetelmät, mitkä?

5. Oletteko kiinnostunut tarjoamaan tulevaisuudessa Green Care -palveluja?

- Kyllä
- Ei

6. Jos vastasitte kyllä, millaisia Green Care -palveluja olette kiinnostunut tarjoamaan?

7. Mitä yrityksesi tarvitsee, jotta yrityksesi Green Care -toiminnan toteuttaminen on mahdollista? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- a) Green Care -koulutusta
- b) Yhteistyöverkostoja
- c) Sopimuksia kunnan kanssa
- d) Neuvonta- ja ohjauspalveluja
- e) Lisää resursseja

f) Muuta, mitä?

GREEN CARE POHJOIS-POHJANMAALLA

8. Millaisena näet Green Care -toiminnan tulevaisuuden Pohjois-Pohjanmaalla?

9. Miten Green Care -asioita tulisi kehittää Pohjois-Pohjanmaalla?

Kyselyn toteuttaa PSK-Aikuisopiston hallinnoima Luonnostaan hyvinvoiva -hanke. Kyselyn tulokset julkaistaan hankkeen nettisivuilla: luonnostaanhyvinvoiva.blogspot.com ja hankkeen loppuraportissa. Julkaistavista tiedoista ei voida tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

Vastaajien kesken arvotaan palkinto. Vastauksen lähettämisen jälkeen voit halutessasi jättää yhteystietosi.

Lisätietoja hankkeesta ja Green Care -toiminnasta:

Miia Latvala
Projektipäällikkö
p. 044-3120568
[miia.latvala\(a\)psk.fi](mailto:miia.latvala(a)psk.fi)

Outi Ruokamo
Projektisuunnittelija
p. 044-3120702
[outi.ruokamo\(a\)psk.fi](mailto:outi.ruokamo(a)psk.fi)

||

